SUVERANITATEA STATELOR DIN PERSPECTIVA DREPTULUI INTERNATIONAL SI A SECURITĂȚII COLECTIVE

THE SOVEREIGNTY OF STATES FROM THE PERSPECTIVE OF INTERNATIONAL LAW AND COLLECTIVE SECURITY

CZU: 341.231:327.57:342.3 **https://doi.org/10.5281/zenodo.7874528**

Victoria ARHILIUC[1]

ABSTRACT. *State sovereinity is the field of research from a historical, geopolitical, and legal point of vieu. The international legal aspect of state sovereinity includes the provisions of international legal acts and norms regarding the rights and obligations of the states in the external plan. These fall into various fields of activity, including the conclusion by the states of international collective security treaties.*

Keywords: *sovereignty, international legal norms, treaties, collective security, United Nations Organization.*

REZUMAT. *Suveranitatea statului este domeniul de cercetare din punct de vedere istoric, geopolitic, juridic. Aspectul juridic internațional al suveranității statului include prevederile din acte și norme juridice internaționale privind drepturile și obligațiile statelor în plan extern. Acestea se răsfrâng în variate domenii de activitate inclusiv la încheierea de către state a tratatelor internaționale de securitate colectivă.*

Cuvinte-cheie: *suveranitate, norme juridice internaționale, tratate, securitate colectivă, Organizația Națiunilor Unite.*

RESUME. *La souverainete des 'Etats est le domaine de recherche d'un point de vue historique, geopolitique et juridique. L,'aspect juridique international de la souverainete des Etats comprend les dispositions des actes juridiques internationaux et des norms relatives aux droits et obligations des Etats dans le plan exterieur. Elles se produisent dans divers domaines d'activite, y compris la conclusion par les Etats de traites internationaux de securite collective.*

Mots-cles: *souverainete, norms juridiques interationales, traites, securite collective, Organisation des Nations Unies.*

Suveranitatea statelor poate fi tratată din mai multe puncte de vedere.

1. Din punct de vedere istoric, făcînd apel la apariția statelor, a semnelor lor caracteristice și evoluția ascendentă.
2. Din punct de vedere geopolitic – urmărind schimbările teritoriale și zonele de interese ale statelor în timp.
3. Din punct de vedere juridic, fiind conturat atît aspectul juridic intern cît și internațional al suveranității statelor.

[1] Victoria ARHILIUC, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova, e-mai: arhiliucv57@yahoo.com, ORCID: https://orcid.org/0000-0002-5694-5826

Aspectul juridic internațional privind suveranitatea statelor și-a gasit expunere în lucrări teoretice a mai multor autori și consfințit în acte oficiale și normative.

Din izvoarele teoretice din domeniul dreptului internațional aflăm că definițiile suveranității sunt multiple și neomogene. În opinia autorului Krasner S.D. din SUA suveranitatea apare ca elementul esențial pentru existența statului sau „legitimitatea sursei autorității în cadrul unui stat" [1, p.11]. In teoria modernă a statului este dată definiția clasică a autorului german Max Veber care afirmă că statul își arogă cu succes dreptul de a avea în granițele unui anumit teritoriu „ monopolul asupra constrîngerii fizice" [2]. In tratatul Drept internațional public,ediția din 2021 a colectivului de autori, suveranitatea statelor în lumea contemporana este identificată ca calitatea unicală inerentă fiecărui stat de ași manifesta supremația teritorială și independența atît în plan intern cît si extern, de a rezolva problemele sale de sinestătător dar fără a aduce atingere sau încălca drepturile altor state și principiile fundamentale ale dreptului internațional.Sunt evidențiate următoarele principalele caracteristici ale suveranitatii statului :

1.Suveranitatea este unitară fiind un atribut al fiecărui stat.

2.Suveranitatea statului nu are caracter absolut deoarece se cere respectarea suveranitătii altor state.

3.Suveranitatea statului este exclusivă în sensul că pe teritoriul unui stat nu pot coexista două sau mai multe suveranități.

4.Suveranitatea statului este inalienabilă, ceia ce înseamnă că prerogativele suveranității nu pot fi cedate sau transferate forțat.

5. Suveranitatea statului este indivizibilă, atributele suveranității nu pot fi fragmentate, nu pot aparține mai multor titulari.

Un șir de consecințe juridice decurg din suveranitatea statului cum ar fi:

-suveranitatea asupra bogățiilor și resurselor naturale

-dreptul de ași alege liber regimul social- politic

-dreptul la integritatea teritorială și independența politică

-egalitatea statelor din punct de vedere juridic

-obligația fiecărui stat de a respecta deplin și cu bună credință angajamentele sale internaționale și de a trăi în pace cu celelalte state. [3]

Aceste prevederi caracteristice suveranității statelor sunt încadrate in Declarația asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și de cooperare dintre state, conform Cartei Națiunilor Unite din 1970 [4].

In secolul al XX-lea concepțiile autorilor G. Selle și CH. Russo reconsideră suvernitatea drept o sumă de competențe pe care statele le pot delega intr-o măsură mai mare sau mai mică [5] unor organisme internaționale. De aici rezultă că drepturile suverane ale oricărui stat pot fi limitate de el însuși. Susținem ideia că această limitare a suveranității trebuie să fie reciprocă, benevolă și în egală masură.

Prezintă interes cum se manifestă suveranitatea statelor la încheierea tratatelor internaționale și în special a tratatelor de securitate colectivă.

Capacitatea de a încheia tratate o are orice stat care își exprimă liber voința de a fi parte la tratat. Acordul de voință al părților este un element esential al tratatelor internaționale care exclude orice viciu de consimțământ cum ar fi eroarea, dolul, coruperea sau constrîngerea reprezentantului statului. [6] Este dreptul suveran al statului de ași asuma drepturi și obligații prin încheierea tratatelor internaționale, prin obținerea calității de membru a organizțiilor internaționale. Acest drept se răsfrînge și asupra tratatelor de securitate colectivă și respectiv a calității de membru a organizțiilor create în baza lor. Se știe că securitatea colectivă este o totalitate de norme a dreptului international în baza cărora se crează organizații internaționale globale sau regionale în statutul cărora sunt prevăzute măsuri, applicate de către statele membre în mod colectiv fața de întreaga lume sau față de un raion geographic determinat, în scopul de a preîntîmpina și înlătura amenințarea păcii și a actelor de agresiune.

În prezent există două categorii de organizții internaționale de securitate colectivă – cu caracter universal si cele cu caracter regional. Organizație de securitate colectivă cu caracter universal este ONU. Să urmarim succint drepturile și obligațiile statelor membre a Organizației Națiunilor Uinte in contextul dimensiunii securității colective.

Sarcinile și esența securității collective în cadrul Organizației Națiunilor Unite sunt expuse în art.1 și p.5art2 al Cartei ONU: ,,Toți membrii ONU îi acordă ajutor deplin în toate acțiunile întreprinse de ea în corespundere cu prezenta Cartă și se abțin de la acordarea de ajutor oricărui stat, împotriva cărui ONU întreprinde acțiuni cu caracter preventiv sau de constrîngere" [7].

Pînă în prezent nu există un act juridic internațional care ar conține în totalitate măsurile colective ale statelor în vederea asigurării păcii. O parte din acțiunile collective ale statelor care pot fi applicate pentru menținerea păcii și securității sunt prevăzute în cap. VII și VIII al Cartei ONU.

Printre măsurile de securitate colectivă în cadrul Organizației Națiunilor Unite sunt numite:

1. mijloacele pașnice de asigurare a păcii. Aceasta se explică prin faptul că una din sarcinile de bază a ONU este preîntîmpinarea conflictelor armate. În acest sens Capitolul 6 al Cartei ONU prevede rezolvarea pasnică a diferendelor art.art.33-38.

2. Măsuri a securității collective în cadrul ONU ce se referă la aplicarea față de statul aggressor:

a) măsuri provizorii conform recomandației sau hotărîrii Consiliului de Securitate al ONU.

Măsurile provizorii a securitătii colective din cadrul ONU sunt orientate spre oprirea operațiunilor militare și restabilirea situației anterioare, prin cererea

încetării focului și retragerea trupelor. Uneori în așa mod se inaintează invitații de asistență Statelor victime ale actelor contrare Cartei ONU, se indică procedurile de reglmentare a diferendului. In cadrul măsurilor provizorii Consiliul de Securitate al ONU poate să se implice mai direct în procedura de rezolvare a diferendului și să indice condițiile pe care le va găsi convenabile: prin intermediul unei misiuni de conciliere din numele Președintelui Consiliului de Securitate; prin desemnarea unui mediator. Consiliul poate de asemenea să țină cont de competența Adunării Generale a ONU, de rolul organizațiilor regionale.

b) măsuri de constrîngere conform Cartei ONU

Sistemul securității colective al ONU prevede că ,, Consiliul de Securitate va constata existența amenințării împotriva păcii, a unei încălcări a păcii sau a unui act de agresiune si va face recomandări ori va hotărî ce masuri vor fi luate, în conformitate cu Articolele 41 și 42, pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale,,art.39.

În corespundere cu artrticolul 41 al Cartei ONU ,,Consiliul de securitate poate hotărî ce măsuri, care nu implică folosirea forței armate, trebuie luate spre a se da urmare hotărîrilor sale și poate cere Membrilor Națiunilor Unite să aplice aceste măsuri. Ele pot să cuprindă întreruperea totală sau parțială a relațiilor economice și a comunicațiilor feroviare,maritime,aeriene,poștale, telegrafice,prin radio și a altor mijloace de comunicație, precum și ruperea relațiilor diplomatice".

În articolul 42 al Cartei ONU se spune că ,, În cazul în care Consiliul de securitate va socoti că măsurile prevăzute în Articolul 41 nu ar fi adecvate ori că s-au dovedit a nu fi adecvate, el poate întreprinde cu forțe aeriene, navale sau terestre, orice acțiune pe care o consideră necesară pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale.Această acțiune poate cuprinde demonstrații masuri de blocadă și alte operațiuni executate de forțe aeriene, maritime, sau terestre ale Membrilor Națiunilor Unite".

ONU este unica organizație universală cu imputernicire de a aplica măsuri de constrîngere în condițiile prevăzute de Cartă. Funcția deosebit de responsabilă pentru aplicarea lor practică este decernată Consiliului de Securitate, în cadrul căruia acționează principiul unanimității membrilor săi permanenți, dreptul de veto.

3. Măsuri de securitate colectivă ce se referă la aplicarea acordurilor internaționale regionale întreprinse de regulă de către organizțiile regionale de securitate colectivă.

Organizațiile regionale de securitate colectivă trebuie să corespundă cerințelor Cartei ONU, să contribuie la prevenirea conflictelor militare și situațiilor ce amenință pacea în regiunea dată. Acestea trebuie în primul rînd să aplice mijloacele pașnice de soluționare a conflictelor. Organizațiile regionale de securitate colectivă pot aplica măsuri de constrăngere în scopul autoapărării colective (art.51 a Cartei ONU) sau la recomandarea Consiliului de Securitate al ONU(art.53) al Cartei ONU.

În ce privește Republica Moldova temelia cadrului juridic al suveranității statului este prevăzută în Declarația de suveranitate din 23 iunie 1990 [8]și Declarația de independență din 27 august 1991. [9].

Prioritățile politicii externe actuale ale Republicii Moldova pentru anul 2021-2022 sunt expuse în discursul Președintei Țarii, M.Sandu, ,,O politică externă activă pentru o Moldovă mai puternică și mai bine guvernată,, [10] din 16 iulie 2021.

Suveranitatea statelor la momentul actual, în contextul evenimentelor care se produc în lume, a conflictului armat devastator între Rusia și Ucraina ,este în directă coeziune cu lupta pentru determinarea modelului ordinii mondiale, care se va stabili în dependență de raportul de forțe între mari grupări de state interesate, fiecare dintre ele urmărind propriile interese.

Concomitent urmează să fie luată în considerație expresia.. ,,Există o putere mai mare decît dorința – acestea sunt relațiile economice internaționale,,. În baza lor își va găsii exspresie suveranitatea statelor din perspectiva dreptului internațional.

Referințe bibliografice:

1. Krasner S.D. Sovereignity: Organise Hipocrisy.-Princeton University Press, 1999, p.11.
2. Weber M.Politics as a Vocation.https//cluelesspoliticalscientist.word (vizitat 7.12.2022).
3. Drept internațional public. Ediția a V-a (completată și actualizată). Chișinău, 2021, p. 72-73.
4. Declarația asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești... https://lege5.ro>gratuit> declarații. (vizitat 10.12.2022).
5. Referat Suveranitatea statului:https://www.scribd.com> document.(vizitat 9.12.2022).
6. Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 1969. Parlament.md https://www.parlament.md>(vizitat 10.12.2022).
7. Carta 26/06/1945- Portal legislative. Legislație.just.ro.https://legislație.just.ro>Public>D9 (vizitat11.12.2022).
8. Declarația cu privire la suveranitatea Republicii Sovietice Socialiste Moldova din 23 iunie 1990. În: Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului R.S.S. Molsova, 1990, nr.6-7.
9. Declarația de independență a Republicii Moldova. Legea Republicii Moldova nr.691-XII din 27 august 1991. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1991, nr.011-XII.
10. O politică externă activă pentru o Moldovă mai puternică și mai bine guvernată.Președinte.md. https://www.președinte.md> (vizitat 12.12.2022).